

Prøver – Evaluering – Undervisning

Kristendomskundskab

Maj-juni 2008

Ved fagkonsulent Niels Lysholm

Indhold

Forord	2
Evalueringen	3
Hovedkonklusioner	9
Afrunding	10

Forord

Det er blevet en fast tradition, at der udarbejdes PEU-hæfter for de fag, som afsluttes med en prøve. Evalueringen sker ud fra et ønske om at tegne et samlet billede af årets prøve i faget. Herved kan de erfaringer, der er indhentet gennem prøveafholdelsen, benyttes i forbindelse med tilrettelæggelsen af de fremtidige mundtlige prøver og måske også være en hjælp i planlægningen af undervisningen.

I skoleåret 2006/2007 var prøven som udgangspunkt skriftlig. Fra januar 2007 blev det dog muligt at afholde mundtlig prøve i faget. Det sene udmeldingstidspunkt var formentlig årsag til, at kun relativt få benyttede sig af tilbuddet. I alt var 319 elever til mundtlig prøve i kristendomskundskab i skoleåret 2006/2007.

Ved slutningen af skoleåret 2006/2007 besluttede ministeren sammen med forligskredsen, at afgangsprøven i kristendomskundskab fra skoleåret 2007/2008 alene skulle være mundtlig. Det imødekom blandt andet fagets tradition, de mange ønsker om mundtlig prøve, samt den indgåede aftale mellem KL og DLF. Det er derfor første gang, der nu skal evalueres på den mundtlige prøveform.

Ifølge principperne for prøvfag til udtræk deltog cirka en femtedel af landets 9. klasser i FSA i kristendomskundskab. Mere præcist deltog 12.179 skoleelever i de mundtlige prøver.

Skolestyrelsen og fagkonsulenten vil samtidig benytte lejligheden til at sige mange tak for samarbejdet til de beskikkede censorer. De har ydet en meget stor indsats, hvad angår uddybende tilbagemeldinger, faglige vurderinger og ikke mindst vejledning af kollegaer. Des-

uden vil vi gerne sige tak til de mange, der har bidraget med gode overvejelser, kommentarer og afklarende spørgsmål.

Evalueringen

Sidste år byggede evalueringen ligeledes på de beskikkede censorers iagttagelse og erfaringer. De beskikkede censorer rettede da hver især 150-250 besvarelser. Derfor baserede konklusionerne sig på et relativt stort statistisk materiale.

Evalueringen af dette års mundtlige prøver bygger ligeledes på de beskikkede censorers besvarelser; men denne gang er det statistiske materiale betydeligt mindre. Det er en konsekvens af overgangen fra skriftlig til mundtlig censur. De beskikkede censorer har hver i skoleåret 2007/2008 udøvet mundtlig censur på tre-fire skoler (klasser). Sidste år rettede de derimod opgaver for 6 til 12 klasser. Da antallet af beskikkede censorer grundet den mundtlige prøveform er reduceret, medfører det, at det statistiske materiale nu er væsentligt mindre omfattende. Konklusionerne bør derfor læses i dette perspektiv.

De beskikkede censorer fik udleveret evalueringsskemaer. Evalueringsskemaet rettede konkrete spørgsmål til tre hovedområder:

- Opgivelserne
- Prøveoplæggene
- Prøveafholdelsen.

Desuden havde de beskikkede censorer mulighed for at komme med kommentarer, der knyttede sig direkte til de enkelte spørgsmål, samt udtrykke sig mere generelt om hele prøvesituationen. Samtidig havde de beskikkede censorer mulighed for at uddybe de enkelte problemstillinger per mail og telefon.

Opgivelserne

Til den mundtlige prøve skal der opgives et alsidigt sammensat stof, der dækker fagets centrale kundskabs- og færdighedsområder. Opgivelserne skal organiseres i emner og omfatte tekst og andre udtryksformer, som eleven har arbejdet med på 7.,8. og 9. klassetrin. Opgivelserne danner udgangspunktet for prøveoplæggene. Det er derfor væsentligt, at opgivelserne er dækkende for samtlige trinmål efter 9. klasse. Opgivelserne skal være på dansk.

Det fremgår ikke tydeligt af alle læreres opgivelser, hvilke emner der er arbejdet med i undervisningen. Nogle lærere opgiver ganske enkelt grundbogen uden videre bemærkninger. Enkelte lærere virker også forvirrede over, at der ikke skal opgives et bestemt antal sider.

De fleste lærere har opgivet et nogenlunde bredt udvalg af tekster, for eksempel myter og fortællinger, avisartikler og sangtekster. Derimod kniber det mere, når der er tale om andre materialer og udtryksformer. Her tænkes for eksempel på dokumentarfilm, film, musikvideoer og billeder. Et påfaldende træk er dog, at film og musikvideoer tilsyneladende anvendes i rimelig udstrækning i undervisningen og også indgår i opgivelserne, men kun i mindre grad findes i prøveoplæggene. For musikvideoernes vedkommende kan det til en vis grad hænge sammen med, at det sproglige udtryk skal være på dansk. Salmer, romaner og digte indgår ligeledes kun i mindre omfang i opgivelserne.

Enkelte censorer bemærkede, at ikke-kristne religioner fylder meget i forhold til opgivelserne i kristendom. Det kan godt undre, da kristendommen er fagets centrale kundskabsområde ifølge folkeskolelovens § 6, stk. 1.

På baggrund af materialets beskedne størrelse er det vanskeligt at svare entydigt på, om opgivelserne har været dækkende for samtlige trinmål efter 9. klasse. Skal materialet strækkes til det yderste, er svaret, at opgivelserne ikke i tilfredsstillende grad har været dækkende for alle trinmål efter 9. klasse. Det synes især at gøre sig gældende, at det centrale kundskabs- og færdighedsområde Kristendommen og dens forskellige udtryk i historisk og nutidig sammenhæng ikke i tilstrækkelig grad er repræsenteret i opgivelserne. Dette kan måske hænge sammen med, at dette område nok er svagest repræsenteret i grundbøgerne for de ældste klassetrin.

De materialer, der har dannet grundlag for prøven, har været tilgængelige for eleverne i perioden op til prøveafleggelsen. Det har givet eleverne mulighed for at forberede sig til prøven.

Prøveoplæggene

Oplæggene til den mundtlige prøve skal alsidigt repræsentere samtlige områder inden for det opgivne stof. Prøveoplæggene baserer sig på kilder med tilhørende spørgsmål. Prøveoplægget skal have sammenhæng med opgivelserne og være ukendt for eleven. En kildetype, der indgår i et oplæg, skal også indgå i opgivelserne. Oplæggene skal være på dansk.

Der er udpræget tilfredshed med prøveoplæggene. De har givet eleven mulighed for at uddrage det væsentlige af en etisk, livsfilosofisk eller religiøs fremstilling. Herunder vurdere, hvilke spørgsmål, svar og værdier fremstillingen kan ses som udtryk for, samt skelne mellem fakta og tolkning. Oplæggene har desuden givet gode muligheder for, at eleven kunne anvende sine overvejelser i perspektiverende sammenhæng.

Prøveoplæggene indeholder generelt ikke andre udtryksformer end de skriftlige samt billeder. Flere beskikkede censorer fremhæver, at film, lyd, pressefoto eller lignende slet ikke indgår i prøveoplæggene. Dette synes underligt, da flere af disse udtryksformer har været genstand for undervisning og findes i opgivelserne. Især film falder inden for denne kategori. Forklaringen kan være, at arbejdspresset i forvejen har været meget stort, og at der har hersket tvivl omkring rettigheder m.v. til for eksempel filmklip.

De beskikkede censorer har i flere tilfælde måttet vejlede omkring udformningen af prøveoplæggene. Enkelte fremhæver, at prøveoplæggene var ledsaget af for mange spørgsmål. Måske har de pågældende lærere villet sikre sig, at der var stof nok til at fylde tiden ud? For mange spørgsmål har i enkelte tilfælde fået prøveafholdelsen til at virke mekanisk, da eleverne naturligvis har følt sig bundet af disse.

I forbindelse med ikke-kristne religioner påpeger en enkelt censor, at oplæggene om islam bevægede sig i retning af det samfundsfaglige. Det har i enkelte tilfælde ført til, at den religionsfaglige del har vejet til fordel for samfundsfaglige diskussioner, for eksempel dansk integrationspolitik.

Mange prøveoplæg var fremstillet af andre – enten fundet på SkoleKom eller udarbejdet af forlagene. Det fremhæves et par steder, at de fortrykte prøver for det meste var af god kvalitet, hvilket betød, at eleven havde et godt udgangspunkt for at redegøre, analysere, per-

spektivere samt vurdere. Ulempen var, at nogle prøveoplæg ikke havde direkte forbindelse til opgivelserne. Det gjorde det vanskeligt for eleverne at relatere til opgivelserne.

Prøveoplæggene har vekslet meget i kvalitet – også inden for den enkelte klasse. Men der hersker ikke tvivl om, at mange lærere har anvendt store kræfter og meget tid i forbindelse med udarbejdelsen af prøveoplæggene.

Prøveafholdelsen

Der prøves i at:

- forholde sig til et eller flere udtryk, som knytter an til religiøse, etiske og/eller livsfilosofiske spørgsmål samt spørgsmål vedrørende forhold mellem religion og samfund
- relatere prøveoplægget til elevens hverdag og/eller til en større sammenhæng
- anvende det faglige stof.

Der er en meget høj grad af tilfredshed med selve prøveafholdelsen. Det er i høj grad lykkedes at gennemføre prøverne planmæssigt og i overensstemmelse med gældende regler. Dette på trods af stor usikkerhed og nervøsitet flere steder for den nye prøvesituation. Prøveafholdelsen viste, at der var en tydelig sammenhæng mellem opgivelserne, prøveoplæggene og elevernes præstationer.

Der var generel tilfredshed med elevpræstationerne., men mange kunne alligevel ønske sig, at eleverne var bedre til at anvende fagets terminologi. Dette forhold kan blandt andet være en afspejling af, at undervisningen er blevet gennemført af undervisere, der ikke er linjefagsuddannede, og/eller at der har manglet undervisningsmaterialer på skolerne.

Der herskede nogen usikkerhed om, hvilke hjælpemidler der måtte benyttes under forberedelsen. Det blev samtidig bemærket, at mange elever ikke medbragte egne notater.

Karaktererne

Karakterfordeling for kristendomskundskab på 9. klassetrin sommeren 2008.

-3	0	02	4	7	10	12	Karakterer
----	---	----	---	---	----	----	------------

0,1 %	3,3 %	11,9 %	20,0 %	26,9 %	21,8 %	16,0 %	100 %
18	395	1.442	2.429	3.268	2.645	1.947	12.144

Den 1. august 2006 indførtes 7-trins-skalaen på de gymnasiale uddannelser. Fra skoleåret 2007/2008 anvendes den nye skala på alle de uddannelser, hvor 13-skalaen har været benyttet. Det er første gang, at elevernes resultater bedømmes efter 7-trins-skalaen. Det er derfor interessant at se, hvorledes karakterfordelingen er i forhold til ECTS-skalaen. I den europæiske ECTS-skala er det hensigten, at de beståede præstationer overordnet set skal fordele sig som angivet i skemaet.

Karakter	E	D	C	B	A
Procent	10	25	30	25	10

Selvom grundskolen ikke har et bestå-/ikke-bestå-kriterium er det hensigten, at den nye 7-trins-skala inden for området 02-12 skal have en lignende fordeling. Karakterskalaen skal for grundskolens vedkommende være kompatibel med ECTS-skalaen. Skalaen skal udtrykke graden af målopfyldelse og er således en absolut skala. ECTS-skalaen er imidlertid en relativ skala, hvorfor der skal være sammenhæng mellem den relative og absolutte karaktergivning. For at dette kan lykkes, er det vigtigt, at målene for faget, prøven og populationen over tid tilpasses ovennævnte krav til prøven i det pågældende fag.

Karaktererne er på grund af den ændrede karakterskala ikke umiddelbart sammenlignelige med karaktererne fra 2007. Dette beror blandt andet på, at den nye skala benytter et mindre antal trin, nye karakterbeskrivelser, og at de enkelte talværdier repræsenterer et andet fagligt niveau – for eksempel er karakteren 7 i henholdsvis 7-trins-skalaen og 13-skalaen ikke identiske. Ligeledes har det betydning for sammenligning mellem 2007 og 2008, at der er tale om forskellige prøveformer.

Alligevel kan en sammenligning måske pege på særlige forhold som lærere, eksaminatorer og censorer bør være opmærksomme på. Umiddelbart springer det i øjnene, at 16 % af eleverne opnår karakteren 12. Det er væsentligt flere end det målsatte procenttal. Det kan skyldes eksaminator og censors usikkerhed omkring netop denne karakter. På de mange kurser i 7-trins-skalaen, som Undervisningsministeriet har afholdt i det forløbne skoleår, er

det blevet understreget, at karakteren 12 skal anvendes, og at denne karakter i modsætning til det gamle 13-tal ikke er en undtagelseskarakter. Dette forhold kan have indvirket på bedømmelsen. Det kan naturligvis også skyldes tilfældighed, eller at de mange gode præstationer har overrasket positivt og måske derfor har udløst en mildere bedømmelse. Det må dog undre, at så mange elever får karakteren 12, da de fleste af underviserne ikke er linjefagsuddannede og i lyset af, at der er tale om et relativt nyt prøvofag. Det bliver interessant at følge udviklingen de kommende år, herunder om karakterfordelingen finder et leje, der yderligere nærmer sig ECTS-skalaens idealfordeling.

3,4 % af eleverne fik karaktererne -3 og 0. Det betyder, at deres præstationer er direkte uacceptable eller utilstrækkelige. Karakteren -3 er dog kun anvendt i yderst beskedent omfang. Mens man målsætter fordelingen af de beståede karakterer, er der ingen målsætning for karaktererne -3 og 0. Det må dog betegnes som et flot resultat, at 96,6 % af eleverne bestod prøven, når man tager alle forhold omkring faget i betragtning.

Karaktergennemsnittet for samtlige karakterer i skoleåret 2007/2008 blev 7,00.

Andet

Udarbejdelse af opgivelser, prøveoplæg og gennemførelse af prøven synes særlig vanskelig for de lærere, som har overtaget klassen ved skoleårets begyndelse eller senere. Særligt udfordrende har det været for de lærere, der ikke er linjefagsuddannede.

Mange af fagets undervisere har ikke faget som linjefag. Det påvirker ofte kvaliteten i den daglige undervisning. På det personlige plan kan det desuden betyde mange frustrationer og ekstra arbejde for de pågældende lærere. I forbindelse med prøveafholdelsen kan konsekvensen være, at enkelte lærere mangler den faglige ballast til at stille relevante spørgsmål til oplæggene. Det kan tillige gøre det vanskeligt for censor at fastholde censorrollen, når der implicit ligger et krav om at deltage mere aktivt i eksaminationen (jf. § 29 i Bekendtgørelse om prøver og eksamen i folkeskolen og i de almene og studieforberedende ungdoms- og voksenuddannelser). Derfor kan skoleledelserne med fordel prioritere uddannelse/efteruddannelse af lærere højt samt tilstræbe, at der i videst muligt omfang anvendes linjefagsuddannede lærere i kristendomskundskab.

Mange fremhæver, at det er yderst vanskeligt at nå samtlige trinmål efter 9. klasse med en ugentlig time i faget. I denne sammenhæng bør det imidlertid bemærkes, at Fælles Mål netop tager udgangspunkt i det vejledende timetal. Det betyder, at samtlige trinmål efter 9. klasse kan indfries på baggrund af det vejledende timetal. Der er dog ikke tvivl om, at det bør tilstræbes, at læreren er linjefagsuddannet og har haft klassen i de sidste to-tre år inden prøveafholdelsen.

Hovedkonklusioner

Opgivelserne

- Det fremgår ikke tydeligt af alle læreres opgivelser, hvilke emner der er arbejdet med i undervisningen.
- Tilsyneladende er det centrale kundskabs- og færdighedsområde Kristendommen og dens forskellige udtryk i historisk og nutidig sammenhæng ikke i tilstrækkelig grad repræsenteret i opgivelserne.
- De materialer, der har dannet grundlag for prøven, har været tilgængelige for eleverne i perioden op til prøveafleggelsen.

Prøveoplæggene

- Der har været generel tilfredshed med prøveoplæggenes kvalitet.
- Prøveoplæggene har generelt kun indeholdt skriftlige udtryksformer og billeder.
- Mange prøveoplæg var fremstillet af andre.
- Mange lærere har anvendt meget tid på at udarbejde prøveoplæg.

Prøveafholdelsen

- Udpræget grad af tilfredshed med prøveafholdelsen.
- Generel tilfredshed med elevpræstationerne.
- Eleverne anvendte ikke i særlig høj grad fagets terminologi.

Karaktererne

- 16 % af eleverne opnåede karakteren 12.
- 3,4 % af eleverne fik karaktererne -3 og 0.

- Karaktergennemsnittet for samtlige karakterer blev i skoleåret 2007/2008 7,0.

Afrunding

Der er ikke tvivl om, at kristendomskundskab som prøfefag har været en stor udfordring for mange lærere. Alligevel har adskillige lærere udtrykt optimisme på fagets vegne. De påpeger, at fagets nye status som prøfefag vil styrke fagligheden. Samtidig forventer de, at arbejdsbyrden bliver mindre, næste gang kristendomskundskab udtrækkes. De nyvundne erfaringer vil desuden bevirke, at mange vil foretage justeringer af indhold og metode. Det vil formentlig føre til ændringer i undervisningen. Således peger enkelte på, at de fremover vil arbejde mere intensivt og målrettet med for eksempel kilder.

Der hersker ingen tvivl om, at mange lærere har brugt utroligt meget energi og tid på at føre eleverne til prøve i kristendomskundskab. Det har sikret, at eleverne har oplevet en positiv gennemførelse af prøverne. Forhåbentlig bevirker anstrengelserne også, at lærerne får en mindre arbejdsbyrde ved næste prøveafholdelse – og at deres erfaringer og viden letter arbejdet for kollegaer.